

Forslag til nye kommentarer

Til § 1. Formål

Det sentrale formålet med byggherreforskriften er å sikre at arbeidstakerne blir vernet mot farer, ved at hensynet til sikkerhet, helse og arbeidsmiljø er et sentralt element gjennom hele bygge- eller anleggsprosessen.

Allerede fra tidlig utredningsfase, gjennom planleggings-, prosjekterings- og utførelsesfasen, skal målet være å velge løsninger som reduserer faren for skader og ulykker for arbeidstakerne som skal utføre arbeidet.

Til § 2. Virkeområde

Omfang og varighet

I forskriftens virkeområde er det oppstilt et krav om at bygge- eller anleggsarbeidet må være av en midlertidig eller skiftende karakter for at det skal omfattes av byggherreforskriften. Utover dette vil byggherreforskriften gjelde for hele bygge- eller anleggsprosessen, gjennom planlegging, prosjektering og utførelse, uavhengig av arbeidets varighet og omfang.

I forskriftens § 10 oppstilles det krav om et visst omfang eller en viss varighet før det kreves forhåndsmelding. Forskriftens øvrige krav gjelder uavhengig av varighet og omfang på arbeidet, altså uavhengig av om det skal forhåndsmeldes, jf. § 10.

Forbrukerforhold

I forbrukerforhold er det gjort unntak for anvendelsen av forskriften, jf. kommentarene til § 3.

Faste permanente virksomheter

Virkeområdet avgrenses mot faste, permanente virksomheter som utfører bygge- eller anleggsarbeid av industriell karakter. For eksempel vil skipsverft eller produksjon av ferdighus i bedrift ikke være omfattet av forskriften. I grensetilfeller vil det ha betydning hvor langvarig arbeidet er, og om arbeidet typisk er av midlertidig eller skiftende karakter. Det vil også ha betydning for vurderingen om maskiner og utstyr er permanent plassert på stedet, eller om det er naturlig at disse flyttes videre etter at arbeidet er ferdig.

Én eller flere arbeidsplasser

Den geografiske avgrensningen vil ikke være avgjørende for anvendelsen av forskriften. Det avgjørende vil være om det er en slik nær sammenheng mellom de ulike arbeidsoppgavene på de nærliggende geografiske arbeidsplassene at det er naturlig å betegne dette som én bygge- eller anleggsplass.

Alminnelige drift- og vedlikeholdsoppgaver

Som hovedregel vil ikke byggherreforskriften gjelde ved utførelse av alminnelige drifts- og vedlikeholdsoppgaver. Forskriften vil derimot gjelde ved store vedlikeholdsoppdrag.

Den nærmere avgrensningen av hvorvidt forskriften kommer til anvendelse ved vedlikeholdsarbeid, må vurderes konkret i det enkelte tilfellet. Momenter som arbeidets art, størrelse, kompleksitet og hvor ofte arbeidet skal utføres vil være relevant i vurderingen. Resultatet av vurderingen kan være at deler av et prosjekt vil falle inn under forskriftens virkeområde, mens andre deler vil falle utenfor. Et

eksempel på sistnevnte kan være tilfelle ved langvarige vedlikeholdskontrakter, for eksempel for veistrekninger.

Ytre miljø

Byggherreforskriften regulerer ikke krav til det ytre miljø.

Tredjeperson

Byggherreforskriften omfatter ikke tredjepersoner, altså personer som ikke er arbeidstakere på bygge- eller anleggsplassen. Bestemmelser for dette reguleres av annet regelverk.

Dugnadsarbeid

Dugnadsarbeid er i utgangspunktet ikke omfattet av byggherreforskriften. I noen tilfeller utføres noe av arbeidet på dugnad, mens resten utføres som ordinært arbeid. Hvorvidt dugnadsarbeidet skal vurderes som en del av bygge- eller anleggsarbeidet, må bl.a. sees i lys av hvilken risiko arbeidet vil ha for de som utfører dugnadsarbeidet og de ordinære arbeidstakerne, og hvem som i praksis faktisk organiserer og leder dugnadsarbeidet. Den delen av arbeidet som utføres som ledd i næringsvirksomhet, omfattes av byggherreforskriften.

Til § 3. Hvem forskriften retter seg mot

Byggherren er pålagt hovedplikten etter forskriften, og de andre aktørene handler som en direkte følge av byggherrens anvisninger. Byggherrens plikter er regulert i kapittel 2. De prosjekterendes plikter er nærmere beskrevet i kapittel 3.

Pliktene som arbeidsgivere og enmannsbedrifter har etter byggherreforskriften, er regulert i kapittel 4.

Forskriften gjelder tilsvarende i de tilfeller byggherren også er arbeidsgiver og utfører bygge- eller anleggsarbeid med egne ansatte.

Koordinator og byggherrens representant opptre på byggherres vegne og innenfor de rammer og fullmakter avtalen med byggherren gir, jf. kommentarer til § 13 sjuende ledd og § 16 første ledd.

Byggherrens plikter gjelder ikke når byggherren er forbruker, men plikten til å sende forhåndsmelding etter § 10 er opprettholdt også i forbrukerforhold. For selve definisjonen av forbruker vises det til kommentarene til § 4 bokstav h).

I forbrukerforhold anses hensynet til sikkerhet, helse og arbeidsmiljø for å være ivaretatt bl.a. gjennom kravene som følger av internkontrollforskriften og arbeidsmiljøloven § 2-2.

For kravene om hovedbedriftens samordning etter arbeidsmiljøloven § 2-2 andre ledd vises til kommentarene til § 14.

Til § 4. Definisjoner

a) bygge- eller anleggsarbeid

Med bygge- eller anleggsarbeid menes all virksomhet som direkte er knyttet til oppføring, ombygging, reparasjon, vedlikehold og riving av bygninger og anlegg. Definisjonen av «bygge- eller anleggsarbeid» er basert på direktiv 92/57/EØF og hovedgruppene i inndelingen av næringsgrupper som brukes av Statistisk sentralbyrå, og som opprinnelig baserer seg på de såkalte NACE-kodene.

Bygge- eller anleggsarbeid avgrenses mot alminnelig drifts- og vedlikeholdsoppgaver. Det vil si at vedlikeholdsoppgaver knyttet til den midlertidige bygge- eller anleggsvirksomheten faller innenfor forskriften, mens alminnelige rutinemessige eller mindre vedlikeholdsoppgaver faller utenfor, se kommentaren til § 2. Rengjøring knyttet til bygge- eller anleggsarbeid er eksempel på arbeid som faller inn under punkt 5 om vedlikeholdsarbeid.

Alminnelig anleggsvirksomhet etter punkt 6 kan for eksempel være arbeid med veier, tunneler, bruer, oppføring av kraftlinjer og kloakksystemer.

Planering av grunn for oppføring av hus og drenering er eksempler på grunnarbeid som faller inn under punkt 7.

Et eksempel på annet arbeid som utføres i tilknytning til bygge- eller anleggsarbeid i punkt 8, er et midlertidig verksted for vedlikehold av maskiner som blir brukt på bygge- eller anleggsplassen.

Til bokstav b byggherre (BH)

Byggherren er den som rent faktisk får utført et bygge- eller anleggsarbeid, og som dermed er oppdragsgiver for prosjektering og utførelse. For boliger som selges i næring, vil oppdragsgiver for utførende entreprenør og prosjekterende være byggherre etter forskriften.

Til bokstav c byggherrens representant (BR)

Byggherren kan velge å ha en representant som får sine oppgaver og fullmakter definert gjennom skriftlig avtale, se § 16.

Til bokstav d koordinator (koordinator prosjektering KP/ koordinator utførelse KU)

Byggherren kan velge å benytte en koordinator, som på bakgrunn av en skriftlig avtale med byggherren koordinerer og følger opp alle eller noen av oppgavene beskrevet i § 14.

Til bokstav e prosjekterende

Omfatter arkitekter, rådgivende ingeniører og andre som planlegger eller prosjekterer, for eksempel de som detaljprosjekterer hos leverandør, entreprenør og hos byggherren dersom denne utfører prosjektering selv.

Til bokstav f enmannsbedrift

En virksomhet som hverken sysselsetter egne arbeidstakere eller har innleide arbeidstakere

Til bokstav g forbruker

Definisjonen av forbruker er identisk med definisjonen i håndverkertjenesteloven, bustadoppføringslova, kjøpsloven og forbrukerkjøpsloven.

Praksis og forarbeider til disse lovene vil dermed også kunne være relevant for forbrukerbegrepet i byggherreforskriften.

Forbrukerdefinisjonen er felles i hele EU og kommer opprinnelig fra direktiv 1999/44/EF.

Dersom det er tvil om bygge- eller anleggsarbeidet utføres som et ledd i næringsvirksomhet eller utføres på vegne av en forbruker, vil det vesentligste formålet bak bygge- og anleggsarbeidet være avgjørende.

Til bokstav h) planlegging

Med planlegging menes de valg byggherren gjør som påvirker den videre prosjekteringen, jf. kommentarene til § 2.

Til § 5. Generelle plikter

Gjennom sitt initiativ til å starte opp et bygge- eller anleggsprosjekt har byggherren hovedansvaret for at prosjektet gjennomføres på en slik måte at sikkerhet, helse og arbeidsmiljø blir ivaretatt på bygge- eller anleggsplassen. Uansett entrepriseform har byggherren samme ansvar for at byggherreforskriftens krav blir etterlevd.

Mulighetene for å legge til rette for et godt arbeidsmiljø for de som skal jobbe på bygge- eller anleggsplassen, er størst i en tidlig fase av planleggingen og blir mindre etter hvert. Det er derfor viktig at byggherren har sikkerhet, helse og arbeidsmiljø for arbeidstakere på arbeidsplassen i tankene så tidlig som mulig.

Til første ledd

Byggherren gir rammebetingelser for det bygge- eller anleggsarbeid som skal utføres. Når byggherrens forutsetninger og valg skaper risiko i gjennomføringen av arbeidet, plikter byggherren å treffe tiltak for å fjerne eller redusere denne risikoen så langt det er mulig.

Til tredje ledd

Byggherren må legge til rette og sørge for at det skjer en reell dialog mellom byggherren, de prosjekterende og virksomhetene som skal utføre arbeidene. Omfanget av tilretteleggingsplikten vil blant annet avhenge av prosjektets størrelse, varighet og hvordan prosjektet organiseres. Gjennom slik dialog vil de ulike aktørene settes i stand til å identifisere og finne løsninger på vanskelige risikoforhold og lære av hverandre.

Til fjerde ledd bokstav a

Byggherren må under planlegging og prosjektering vurdere hvilken påvirkning de valg som tas, kan få for arbeidstakernes helse, miljø og sikkerhet.

Med *arkitektoniske valg* menes i denne sammenheng de overordnede valg som tas om byggets eller anleggets form, innhold og planløsninger som kan påvirke utførelsen av arbeidet i utførelsesfasen. Eksempler på dette kan være dype kjellerløsninger, store utgravninger og større terrenginngrep, fasadeløsninger som vanskeliggjør festing av stillaser, atrier og glassoverbygg, rom med stor romhøyde osv. Det må også tas hensyn til tomtens plassering og grunnforhold, blant annet om bygget eller anlegget må legges tett ved passerende trafikk.

Med *tekniske valg* menes for eksempel valg av bæresystem, byggeprodukter, tekniske installasjoner og lignende. Det må velges tekniske løsninger som innebærer at konstruksjonene er stabile under oppføring og riving.

Med *organisasjonsmessige valg* menes blant annet valg av entrepriseform, kontraktstruktur og utbyggingsrekkefølge. Det er også et organisasjonsmessig valg å velge hvem som skal ha koordinatorrollen, hvor mange koordinatore det skal være i prosjektet og om det skal være en byggherrens representant, se kommentarene til §§ 13 og 16.

Dersom byggherren velger en totalentreprise hvor byggherren forprosjekterer og entreprenøren prosjekterer detaljene, skal byggherren sørge for at det ikke oppstår uklare grensesnitt og ansvarsforhold.

Til fjerde ledd bokstav b

Byggherren skal risikovurdere de valgene hun tar etter bokstav a som kan få betydning for arbeidstakernes helse, miljø og sikkerhet.

På samme måte som den enkelte arbeidsgiver skal kartlegge og vurdere risiko forbundet med sin virksomhet, jf. aml. § 3-1 andre ledd bokstav c, skal også byggherren kartlegge og vurdere risikoforhold som er forårsaket av byggherrens valg.

Den risikoen byggherren er ansvarlig for, er den prosjektspesifikke risikoen hun og de prosjekterende bringer inn som følge av sine valg og som har betydning for arbeidene som skal utføres, jf. bokstav a.

På grunnlag av kartleggingen skal risikoen for arbeidstakernes helse og sikkerhet vurderes, og det skal utarbeides planer og iverksettes tiltak for å eliminere eller redusere risikoen. Planene med beskrivelse av tiltak skal fremgå av tilbudsgrunnlaget, se kommentaren til § 6 bokstav b.

De risikoforhold som er avdekket og som ikke er fjernet, skal også fremgå av tilbudsgrunnlaget, se kommentarene til § 6 bokstav a. De risikoforhold som ikke kan fjernes i planleggings- og prosjekteringsfasen, skal byggherren ivareta ved spesifikke tiltak som beskrives i SHA-planen, se kommentarer til § 8.

Til fjerde ledd bokstav c

Byggherren skal sikre at det avsettes tilstrekkelig tid til både planlegging, prosjektering og gjennomføring av prosjektet. Dette innebærer for det første at tidsløpet som er satt for det enkelte bygge- eller anleggsprosjektet, må være avpasset ressursene som er avsatt. Videre må tidsplanen sikre at det ikke oppstår risikoforhold som følge av at tidsplanen for utføring av de enkelte arbeidsoperasjoner blir for stram eller at arbeidsoperasjonene får negativ innvirkning på hverandre.

Til femte ledd

Hva som ligger i koordinering i utførelsesfasen, er nærmere beskrevet i § 14.

Til § 6. Beskrivelse av risikoforhold i tilbudsgrunnlaget

Til bokstav a

Byggherren skal i tilbudsgrunnlaget beskrive de risikoforhold som er avdekket og som ikke er fjernet, med eventuelle tilhørende tiltak. På denne måten vil tilbydere kunne vurdere risikoforholdene og prissette de nødvendige risikoreduserende tiltakene, og byggherren vil få et bedre grunnlag for å kunne ta stilling til de innkomne tilbudene. På denne måten oppnås to ting; sikkerhets-, helse- og arbeidsmiljøtiltak blir ikke et konkurranseaspekt for tilbyderne, og byggherren må ta standpunkt til hvilke tiltak som skal benyttes med de kostnader tiltakene medfører.

Bestemmelsen krever at det gis en konkret beskrivelse av risikoforholdene som er avdekket. Det er med andre ord ikke tilstrekkelig å liste opp et eller flere av punktene fra forskriftens § 8 første ledd bokstav c i tilbudsgrunnlaget.

Til bokstav b

Ved totalentreprise vil det være totalentreprenøren som får ansvaret for prosjekteringen fra et tidlig stadium og dermed også oppgaven med å kartlegge risikoforhold. Byggherren vil i forbindelse med utarbeidelse av tilbudsgrunnlag for totalentreprisen måtte beskrive hva som på det stadiet er kartlagt av risikoforhold, men detaljnivået vil være mye mindre. Det vil kunne være snakk om grunnforhold og andre åpenbare eksisterende utfordringer, som høyspentlinjer, tilstøtende trafikk mm.

Til § 7. Plan for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø

Plan for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø (SHA-plan) er den samme planen som blir omtalt i §§ 8, 14, 18 og 19.

SHA-planen er byggherrens styringsverktøy for oppfølging av den risiko han og de prosjekterende har brakt inn gjennom sine valg.

Byggherren skal utarbeide SHA-planen. Dersom byggherren overlater oppgaven helt eller delvis til andre, fritar ikke dette byggherren fra ansvaret for at SHA-planen utarbeides i henhold til kravene i denne forskriften.

Byggherren skal også sørge for oppdatering av planen underveis i bygge- eller anleggsprosjektet.

Det er krav om at planen skal være lett tilgjengelig. Med *lett tilgjengelig* menes at planen i sin helhet skal være tilgjengelig for de som har plikter etter planen på bygge- eller anleggsplassen. Dersom den kun foreligger i elektronisk form, må alle som har behov for innsyn i planen, ha tilgang til det elektroniske lagringsmediet på bygge- eller anleggsplassen.

Det er også krav om at planen skal gjøres kjent. Det betyr at byggherren må sørge for at alle arbeidsgivere som utfører arbeid på bygge- eller anleggsplassen, gjøres kjent med innholdet i SHA-planen. Dette gjelder også arbeidsgivere på bygge- eller anleggsplassen som byggherren ikke har kontrakt med, for eksempel underentreprenører og deres underentreprenører mv.

Det forutsettes at presentasjon av planen skjer ved arbeidets oppstart, og deretter underveis i prosjektet når det skjer endringer i planen eller når det kommer nye aktører på bygge- eller anleggsplassen.

Den enkelte arbeidsgiver er ansvarlig for å informere sine ansatte om tiltak arbeidsgiver vil iverksette, på et språk de forstår, jf. forskriftens § 19.

Til § 8. Krav til planen for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø

Planen for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø (SHA-planen) er byggherrens styringsverktøy i oppfølging av den risiko han og de prosjekterende har brakt inn gjennom sine valg. SHA-planen skal bygge på risikovurderinger foretatt av byggherren under planleggingen av prosjektet, jf. § 5 andre ledd bokstav b, og av de prosjekterende under prosjektering av bygget eller anlegget, jf. § 17.

SHA-planen skal være laget for det enkelte prosjekt og skal beskrive de forhold som kan medføre fare for liv eller helse som er særegent for det aktuelle prosjektet. Et eksempel på et forhold som er spesifikt for prosjektet, er graving av grøft inntil høyspentkabler i bakken, i motsetning til graving av grøft ute på en åker. Første tilfelle krever en særlig risikovurdering på grunn av de stedlige forhold, siste tilfelle krever kun at forskriftskrav og normal arbeidsinstruks følges.

Til bokstav a

Med *organisasjonsplan* menes en oversikt over hvordan byggherren organiserer prosjektet, herunder angivelse av hvem som innehar rollene i byggherreforskriften og øvrig organisering av utførende, herunder entreprisstruktur.

Til bokstav b

Det er byggherrens ansvar å sørge for at det avsettes tilstrekkelig tid til de forskjellige arbeidsoperasjoner og at disse ikke kommer i konflikt med hverandre. Byggherren må i praksis sikre dette gjennom å stille krav til sine kontraktspartnere om at de i sine fremdriftsplaner skal beskrive når og hvor de ulike arbeid skal utføres, og hvor mye tid som er avsatt til de enkelte

arbeidsoperasjoner. Prosjektets fremdriftsplan skal vise at de forskjellige arbeidsoperasjoner ikke sammenfaller i tid slik at arbeidstakerne utsettes for farer, og skal være så detaljert at den er et hensiktsmessig verktøy for koordinering i utførelsesfasen.

Oppfølging av fremdriftsplanen skjer gjennom koordinering i utførelsesfasen. Se også kommentaren til §§ 5, 14 og 18. For at framdriftsplanen skal være levende og oppdatert kan det være praktisk å la denne være et vedlegg til SHA-planen.

Til bokstav c

SHA-planen skal, før oppstart av bygge- eller anleggsarbeidene, inneholde en beskrivelse av spesifikke tiltak som er nødvendig i utførelsen for å redusere den risikoen byggherren og de prosjekterende har brakt inn gjennom sine valg.

SHA-planen bygger på den restrisiko som er beskrevet i tilbudsgrunnlaget. Tiltakene skal knyttes opp til beskrevet risiko og redusere denne til det akseptable. Tiltakene skal være så konkret beskrevet at de utførende kan gjennomføre dem og slik at de kan følges opp gjennom koordineringen.

Opplistingen av arbeider som kan medføre fare for liv og helse, er ikke uttømmende. Det er kun en eksempelliste, og byggherren må ta utgangspunkt i eksisterende risikoforhold på den enkelte arbeidsplass ved utarbeidelsen av de spesifikke tiltakene. Det er byggherren som må sørge for at alle tiltak kommer med i SHA-planen. De prosjekterende har et ansvar for å rapportere til byggherren hvilke risikoforhold som krever spesifikke tiltak (se kommentaren til § 17).

Til bokstav d)

Rutinen for endring og oppdatering av planen skal beskrive hvordan avvik, mangler og oppdatering av planen skal rapporteres, behandles og kommuniseres.

Oppdateringer av SHA-planen skal gjøres kjent for arbeidsgivere og enmannsbedrifter.

Eksempler på hva som kan gi grunnlag for endringer i planen:

- Endring i organisasjonskartet
- Endring av beskrivelse av hvor og når de ulike arbeidsoperasjonene skal utføres (endring av fremdriftsplan i tid eller aktivitetsinnhold)
- Endring av spesifikke tiltak, enten i tid eller endring av selve tiltaket
- Identifisering av nye risikoforhold som krever spesifikke tiltak som ikke har vært beskrevet tidligere
- Omprosjektering som medfører nye/endrende risikoforhold med behov for spesifikke tiltak og/eller endring i fremdriftsplanen

Til § 9. Forebyggende tiltak

Forskriften krever at byggherren særlig stiller krav til de forholdene som er av stor betydning for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø på bygge- eller anleggsplassen.

Byggherren må sørge for at de krav som kan ha økonomisk eller tidsmessig betydning, blir tatt med i tilbudsgrunnlaget til entreprenør/leverandør. Øvrige krav kan for eksempel medtas i kontrakten som prisbærende poster med den enkelte virksomhet som utfører et oppdrag.

Forholdene dekkes også av annet regelverk som stiller krav til den enkelte arbeidsgiver, men byggherren har likevel en selvstendig plikt til å stille krav om og sørge for at kravene blir etterlevd på

byggherrens bygge- eller anleggsplass. Oppfølging av at arbeidsgivere ivaretar disse kravene skjer gjennom koordinering i utførelsesfasen, jf. § 14 annet ledd bokstav e.

I tillegg vil enkelte områder også ivaretas gjennom hovedbedriftens samordning, jf. aml. § 2-2 og internkontrollforskriftens § 6. Hovedbedriften kan imidlertid ikke stille krav om konkret gjennomføring, i motsetning til byggherren.

Til bokstav a

Bestemmelsen tar sikte på å verne arbeidstakerne på bygge- eller anleggsplassen mot farer som kan oppstå fordi uvedkommende er eller har hatt tilgang på plassen.

Til bokstav g

Bestemmelsen tar sikte på å verne arbeidstakerne mot utilsiktet eksponering og har også en grense mot kravene til ytre miljø.

Til bokstav h

Byggherren kan stille et generelt krav om forsvarlige arbeidstidsordninger eller stille spesifikke krav til en arbeidstidsordning. Spesifikke krav til arbeidstidsordninger kan være aktuelt å stille der arbeidet som skal utføres innebærer stor grad av risiko med høye krav til aktpågivenhet. Byggherren kan stille krav om at arbeidsgivere legger fram en risikovurdering av arbeidstidsordningen eller selv tar stilling til om arbeidstidsordningen er forsvarlig. Koordinator kan for eksempel etterspørre forsvarligheten av nattarbeid, lange skift osv. Byggherren kan i gitte tilfeller forby en arbeidsgiver å gjennomføre en arbeidstidsordning hvor det ikke kan begrunnes at denne er forsvarlig eller hvor byggherren selv kommer fram til at ordningen strider mot forsvarlighetskravet.

Til bokstavene i-j

Krav til innkvartering reguleres av arbeidsmiljøloven § 4-4 fjerde ledd og arbeidsplassforskriften. Krav til innkvartering kan også være regulert i tariffavtaler.

Til § 10. Forhåndsmelding

Forhåndsmeldingen skal sendes inn via Altinn. Det er ikke krav om å sende inn ny melding ved endringer.

Formålet med skjemaet er innrapportering av opplysninger om midlertidig eller skiftende arbeidsplass slik at Arbeidstilsynet får oversikt og kan gjennomføre tilsyn etter arbeidsmiljøloven.

Se kommentaren til § 2 for avklaring av hva som menes med bygge- eller anleggsplass.

Kravet om at det skal sendes forhåndsmelding, gjelder også i forbrukerforhold.

Til bokstav f

Forhåndsmeldingen skal inneholde opplysninger om både koordinator for prosjektering og utførelse.

Til § 12. Dokumentasjon for fremtidige arbeidere

For at drift, vedlikehold, endring og riving av bygget eller anlegget ikke skal utsette arbeidstakerne for farer, skal byggherren sørge for at det utarbeides dokumentasjon om de forhold som kan ha betydning for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø til bruk ved denne typen fremtidige arbeidere.

Til § 13. Valg og oppfølging av koordinator

Det følger av § 5 femte ledd at byggherren gjennom koordinering skal ivareta sikkerhet, helse og arbeidsmiljø under utførelse av arbeidene. Hvordan denne koordineringen gjennomføres, er blant annet avhengig av prosjektets størrelse og kompleksitet. Om byggherren vil ha en egen koordinator, hvem dette skal være og eventuelt hvor mange koordinatorene byggherren velger, er et organisasjonsmessig valg etter § 5 fjerde ledd bokstav a.

Byggherren har som en følge av sitt valg et ansvar for at koordineringsfunksjonen blir ivaretatt på en forsvarlig måte, også om byggherren velger å ivareta oppgaven selv.

Det er ikke noe krav om koordinator i de tilfellene hele prosjekteringen eller hele utførelsen foretas av en og samme virksomhet, men det er adgang til å utpeke koordinator også i disse tilfellene.

Det følger av § 4 bokstav e at koordinatoren både kan være en fysisk og en juridisk person. Dersom byggherren velger en juridisk person som koordinator, vil virksomheten måtte operere med en kontaktperson, se § 10 siste ledd.

Dersom koordinator ikke er den samme i prosjekteringsfasen og utførelsesfasen, må byggherren sørge for informasjonsoverføring mellom koordinatorene for å sikre kontinuitet mellom disse fasene.

Rollekonflikt

Byggherren skal før utvelgelse av koordinator vurdere om denne ellers har plikter eller oppgaver som kan påvirke hvordan oppgavene som koordinator blir gjennomført. Rollekonflikter vil for eksempel kunne oppstå dersom oppgaven som koordinator i utførelsesfasen plasseres hos entreprenøren. Entreprenøren som koordinator vil dras mellom hensynene til entreprenørens fremdrift og økonomi og byggherrens krav om ivaretagelse av sikkerhet, helse og arbeidsmiljø. Hvis koordinator må stanse deler av et arbeid på byggherrens vegne når det samtidig er knapt med tid, kan det medføre problemer både i form av forsinkelsesbøter og tap av omdømme for entreprenøren.

Skriftlig avtale

Den skriftlige avtalen mellom byggherren og koordinatoren skal klargjøre hvilke plikter som koordinatoren skal ivareta.

Dersom byggherren selv velger å utføre noen av pliktene, skal dette fremgå av avtalen, på samme måte som avtalen skal redegjøre for hvordan pliktene skal fordeles dersom det er valgt flere koordinatorene. Av avtalen skal det også fremgå hvilke fullmakter koordinatoren er gitt for å kunne gjennomføre oppgavene nevnt i § 14.

Kravet om at byggherren skal klargjøre hvilke plikter og fullmakter som koordinatoren skal ha gjelder også når det er noen fra byggherrens egen organisasjon som utøver koordinering. Kravet kan ivaretas gjennom stillingsbeskrivelse eller lignende som i tilstrekkelig grad beskriver oppgaver og fullmakter.

Krav til kompetanse

Koordinator skal ha nødvendig kompetanse for å sikre at funksjonen blir ivaretatt på en forsvarlig måte. Både for prosjekterings- og utførelsesfasen oppstilles det et grunnleggende krav om at koordinatoren skal ha den nødvendige kunnskap om arbeidsmiljøloven med tilhørende forskrifter. Hva som nærmere skal kreves av koordinatorens kompetanse, må byggherren vurdere blant annet ut fra risikoforholdene i det enkelte prosjekt.

Til § 14. koordinering og oppfølging av arbeidet med sikkerhet, helse og arbeidsmiljø

Koordineringsrollen består i å sørge for og følge opp at hensynet til sikkerhet, helse og arbeidsmiljø bli ivaretatt i alle faser.

Koordinering i planleggings- og prosjekteringsfase

Koordineringen i planleggings- og prosjekteringsfasen skal føre til at de prosjekterende og byggherren tar hensyn til hverandres planer, og at disse sett i sammenheng ivaretar hensynet til arbeidstakernes sikkerhet, helse og arbeidsmiljø på bygge- eller anleggsplassen.

De prosjekterende har et selvstendig ansvar for kvaliteten på de risikovurderinger de er pålagt å gjennomføre. De risikovurderinger som framkommer i prosjekteringsfasen, skal hver for seg og samlet resultere i spesifikke tiltak som skal tas inn i SHA-planen. SHA-planen utvikles og oppdateres så lenge prosjekteringen foregår.

Koordinator er ikke pålagt å gjennomføre egne risikovurderinger, eller kontrollere og overprøve de risikovurderinger som de prosjekterende er pålagt å gjennomføre.

Det vises for øvrig til byggherrens ansvar for innholdet i SHA-planen etter § 8.

Koordinering i utførelsesfasen

I utførelsesfasen omfatter koordineringen blant annet å følge opp SHA-planen. Endringer som kan ha betydning for arbeidstakernes sikkerhet, helse og arbeidsmiljø skal meldes til byggherren, som etter § 8 skal oppdatere planen.

Koordineringen i utførelsesfasen omfatter også å følge opp at de tiltak som følger av SHA-planen, blir gjennomført av arbeidsgivere og enmannsbedrifter.

Gjennom oppfølging av framdriftsplanen koordineres samtidighet og rekkefølge av arbeidene på en slik måte at det ikke innebærer en risiko. Sistnevnte dreier seg om å følge opp at det utarbeides tidsplaner som sikrer at det avsettes tilstrekkelig tid til utførelse av de forskjellige arbeidsoperasjoner, og at arbeidsgivere og enmannsbedrifters arbeid som kan påvirke hverandre med hensyn til sikkerhet, helse og arbeidsmiljø, blir koordinert.

Forholdet mellom byggherrens koordineringsoppgaver i byggherreforskriften §§ 5, 8, 14 og 15, hovedbedriftens samordning etter arbeidsmiljøloven § 2-2 andre ledd og de pliktene som følger av internkontrollforskriften § 6, får betydning for arbeidsgivere og enmannsbedrifters plikter.

I forskrift om organisering, ledelse og medvirkning § 10-1 bokstav o stilles det krav om planlegging og tilrettelegging for at andre som utfører arbeid på samme arbeidsplass, ikke utsettes for ulykkes- eller helsefarer. Kravet omfatter også enmannsbedrifter.

Byggherrens koordinering erstatter ikke hovedbedriftens samordning, men kommer i tillegg til denne. Byggherrens koordinering har som hovedformål å hindre unødvendig konflikt mellom ulike virksomheter og ulike arbeidsoperasjoner, mens hovedbedriftens samordning skal sikre at de enkelte arbeidsgiverne får nødvendige opplysninger om hverandres arbeid for å kunne forebygge skader på de øvrige arbeidstakerne.

Hovedbedriften har, uavhengig av byggherreforskriften, plikt til å samordne de enkelte virksomhetenes verne- og miljøarbeid. Slik samordning vil særlig være aktuelt ved arbeid i felles arealer og ved bruk av felles ressurser som kraner, heiser og stillaser, brakkerigg etc.

Til § 15. Oversiktslister

Den daglige kontrollen skal sikre at alle som utfører arbeid på bygge- eller anleggsplassen, er ført opp på listen. Se kommentaren til § 2 for avklaring av hva som menes med bygge- eller anleggsplass.

Alle opplysninger og vurderinger som kan knyttes til enkeltpersoner, som for eksempel navn og fødselsdato, er personopplysninger. Innhentingen av personopplysninger til listene og selve føringen må skje i overensstemmelse med personopplysningsloven og tilhørende forskrifter. Disse regelverkene forvaltes av Datatilsynet.

Kravet om elektronisk føring av oversiktslister medfører at byggherren må ha tilgang til pc, nettbrett eller lignende på bygge- eller anleggsplassen for at informasjon om arbeidstakerne kan føres i oversiktslisten før de starter å arbeide. Oversiktslisten må være systematisk fremstilt, enkel å føre kontroll med, og den må være eller kunne gjøres tilgjengelig i elektronisk format på arbeidsplassen.

Oversiktslisten skal gi byggherren en oversikt over hvem som er på arbeidsplassen og hva slags arbeid som skal utføres. På denne måten er det mulig for byggherren å koordinere forskjellig arbeid som kan påvirke hverandre og medføre risiko for arbeidstakerne.

Kravet om føring og kontroll av oversiktslister inngår som en del av koordineringen. Føring av oversiktslisten innebærer ikke noen krav om adgangskontroll.

Det er behovet for koordinering som avgjør om byggherren må utarbeide en elektronisk oversiktsliste eller ikke. For eksempel er det ikke krav om elektronisk oversiktsliste der det kun er én virksomhet som skal utføre arbeidet og det ikke er noe behov for koordinering av arbeidet.

Opgaven med å føre oversiktslister kan delegeres til andre.

Datatilsynet har nærmere bestemmelser om hvordan behandling av personopplysninger i oversiktslister skal gjennomføres.

Listene skal oppbevares slik at arbeidsgiver, verneombud og Arbeidstilsynet kan få tilgang til listene, dersom de ber om dette.

Listene skal oppbevares i seks måneder etter at bygge- eller anleggsarbeidet er avsluttet, slik at det er mulig å gå tilbake for å se hvem som utførte arbeid på bygge- eller anleggsplassen.

Til § 16. Gjennomføring av plikter på byggherres vegne

Byggherren kan skriftlig avtale at en juridisk eller fysisk person skal gjennomføre konkrete plikter på vegne av byggherren. Dette vil særlig være aktuelt i de tilfeller hvor byggherren ikke selv innehar den kompetanse som er nødvendig for å etterleve bestemmelsene i forskriften.

Byggherren har som en følge av sitt valg et ansvar for at oppgavene blir ivaretatt på en forsvarlig måte.

Krav til kompetanse

Byggherres representant skal ha nødvendig kompetanse for å sikre at oppgavene blir ivaretatt på en forsvarlig måte. Det oppstilles et grunnleggende krav om at byggherrens representant skal ha den nødvendige kunnskap om arbeidsmiljøloven med tilhørende forskrifter. Hva som nærmere skal kreves av kompetanse, må byggherren vurdere blant annet ut fra risikoforholdene i det enkelte prosjekt.

Skriftlig avtale

Den skriftlige avtalen mellom byggherren og byggherrens representant skal klargjøre hvilke plikter etter forskriften som byggherres representant skal ivareta. Dersom byggherren selv velger å utføre noen av pliktene, skal dette fremgå av avtalen. Av avtalen skal det også fremgå hvilke fullmakter byggherres representant skal ha.

Rollekonflikt

Byggherren skal før utvelgelse av byggherrens representant vurdere om denne ellers har andre plikter eller oppgaver som kan påvirke gjennomføringen av oppgavene som skal utføres på vegne av byggherren.

Se også kommentarene til § 13 tredje ledd.

Til § 17. Generelle plikter

Kapittelet om den prosjekterendes plikter omfatter arkitekter, rådgivende ingeniører engasjert av byggherren og i tillegg dem som detaljprosjekterer hos entreprenøren. De prosjekterende plikter å kartlegge og vurdere den risiko som følger av deres valg. Dette innebærer blant annet at den som prosjekterer, i størst mulig grad må velge arkitektoniske eller tekniske løsninger som ikke kan medføre fare for dem som skal jobbe på bygge- eller anleggsplassen. Der dette ikke er mulig, må den som prosjekterer, beskrive risikoforholdet og eventuelt foreslå risikoreducerende tiltak for byggherren. Beskrevne risikoforhold og foreslåtte tiltak må dokumenteres av den som prosjekterer.

Den prosjekterende vil under utførelsen av sitt arbeid særlig måtte ta hensyn til følgende forhold:

- Fremdriftsplan
- Byggets eller anleggets plassering eller utforming
- Valg av byggeprodukter
- Valg av konstruksjoner for fundamentering og bærende elementer
- Valg og plassering av installasjoner
- Valg av innredning
- Tilrettelegging for drift, vedlikehold og renhold

Første ledd fastslår at risikovurderingen også skal ivareta grensesnittet mot andre fag. I den sammenheng er det viktig at prosjekteringen koordineres slik at de prosjekterende får informasjon om valg gjort av andre prosjekterende som kan påvirke deres egen risikovurdering. I dette arbeidet har koordinator for prosjekteringsfasen en sentral rolle, jf. kommentarer til § 14 første ledd. Se også kommentarene til § 5 fjerde ledd pkt. a) og b). Pliktene vil gjelde uavhengig av kontraktsforhold, herunder om deler av prosjekteringen settes ut som oppdrag til andre.

Til § 18. Generelle plikter

Arbeidsgiveres og enmannsbedrifters hovedplikter følger av arbeidsmiljøloven med tilhørende forskrifter. I tillegg må de forholde seg til de nærmere regulerte pliktene som følger av byggherreforskriften.

Internkontroll

De relevante delene av SHA-planen skal innarbeides i systemet for internkontroll. Dette innebærer at internkontrollsystemet vil få en generell del som er lik for alle bygge- eller anleggsplasser og en spesiell del som er spesifikk for den enkelte bygge- eller anleggsplass. Denne innarbeidingen skal skje på en slik måte at det blir mulig å finne igjen de relevante bestemmelsene fra planen i internkontrollsystemet.

De relevante delene av SHA-planen som skal innarbeides i og følges opp gjennom internkontrollen, vil hovedsakelig omfatte beskrivelsen av når og hvor de ulike arbeidsoperasjoner skal utføres, og de spesifikke tiltakene som har betydning for de arbeider som virksomheten skal utføre.

Informasjon til byggherren om behov for endringer i SHA-planen

Informasjonen til byggherren om risikoforhold forårsaket av byggherrens planer som ikke er beskrevet i SHA-planen, må sees i sammenheng med rutinene for endring og oppdatering av SHA-planen, jf. § 8 første ledd bokstav d og kommentarene til denne bestemmelsen.

Til § 19. Informasjonsplikt

Arbeidsgiverens informasjonsplikt er knyttet til den enkelte bygge- eller anleggsplass og gjelder også når det gjøres endringer i SHA-planen. Tilsvarende må det informeres dersom det tilføres nye arbeidstakere, herunder innleide. Denne informasjonen skal gis på forståelig språk.

Arbeidstakerne har ikke behov for kunnskap om innholdet i SHA-planen. Hovedsaken er at de skal ha informasjon fra arbeidsgiveren om hvilke tiltak arbeidsgiveren skal iverksette på bakgrunn av SHA-planen og de risikovurderinger arbeidsgiveren har gjennomført for å gi arbeidstakerne et forsvarlig arbeidsmiljø.

Bestemmelsen i § 19 om informasjonsplikt må sees i sammenheng med den generelle informasjonsflyten som er beskrevet i byggherreforskriften, se bl.a. §§ 5 og 14.

Informasjonsflyten innebærer bl.a. at byggherren skal informere alle arbeidsgivere og enmannsbedrifter om innholdet i SHA-planen, jf. kommentarene til § 7.